

mala, ut veniant bona; in sinistram declinant. Ideo vobis dixi: Non declinetis in dexteram, neque in sinistram: hoc est, non sic defendatis liberum arbitrium, ut ei bona opera sine Dei gratia tribuatis: nec sic defendatis gratiam, ut quasi de illa securi mala opera diligatis; quod ipsa gratia Dei avertat à vobis. Talium quippe verba sibi proponens Apostolus, ait: Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Atque his verbis hominum errantium & Dei gratiam non intelligentium, respondit ut debuit, dicens: Absit. Si enim mortui sumus peccato, quomodo vivemus in eo? Nihil potuit dici brevius & melius. Quid enim nobis gratia Dei utilius confert in hoc præsentis sæculo maligno, nisi ut moriamur peccato? Ac per hoc ipsi gratiæ invenitur ingratus, qui propter illam vult vivere in peccato, per quam morimur peccato. Deus autem qui dives est in misericordia, det vobis & sanum sapere, & usque in finem proficenter in bono proposito permanere. Hoc pro vobis, hoc pro nobis, hoc pro omnibus qui vos diligunt, & pro eis qui vos oderunt, instanter in pace fraterna & vigilanter orate. Deo vivatis. Si quid de vobis mereor, veniat ad me frater Florus.

Rom. 6. 1.

Ibid. 2.

Eph. 2. 4.

S.

S. AURELII AUGUSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI
DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO
AD VALENTINUM
ET CUM ILLO MONACHOS,
LIBER UNUS.*

Docet, cavendum esse, ne vel gratia negato libero arbitrio, vel negata gratia liberum arbitrium defendatur: nam liberum voluntatis arbitrium inesse homini, constare ex Scripturarum testimoniis: de ipsa etiam gratia Dei, sine qua nihil boni agere possumus, data esse in iisdem Scripturis divina documenta. Postea contra pelagianos probat gratiam non secundum merita nostra dari. Explicat, quomodo vita eterna, quæ bonis operibus redditur, verè sit gratia. Tum verò monstrat, quod neque scientia legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum sit illa gratia quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur, sed ipsa gratia faciat ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur. Expugnat vanum illud pelagianorum perfugium, quo dicunt, gratiam, etsi non secundum merita bonorum operum detur, tamen dari secundum merita bonæ voluntatis, quæ præcedit, credentis & orantis. Incidit in quæstionem, cur Deus jubet, quod ipse daturus est; & an jubeat aliqua, quæ non possumus. Caritatem, si ne qua præcepta non implentur, non in no-

• Script.
an. Chris-
ti 426.
aut 427.

P 4

bis

vis nisi ex ipso Deo esse convincit. Ostendit operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, iudicio utique suo aliquando aperto, aliquando occulto, semper tamen justo. Tandem gratuita gratiæ nec meritis redditæ luculentum exemplum suppetere in iis parvulis qui salvantur, dum alii unam cum ipsis causam habentes pereunt.

CAPUT I.
Occasio &
argumentum hujus
libri,

I. PROPTER eos qui hominis liberum arbitrium sic prædicant & defendunt, ut Dei gratiam, qua vocamur ad eum & à nostris malis meritis liberamur, & per quam bona merita comparamus quibus ad vitam perveniamus æternam, negare audeant & conentur auferre; multa jam disseruimus, litterisque mandavimus, quantum nobis Dominus donare dignatus est. Sed quoniam sunt quidam, qui sic gratiam Dei defendunt, ut negent hominis liberum arbitrium; aut quando gratia defenditur, negari existiment liberum arbitrium: hinc aliquid scribere ad vestram caritatem, Valentine frater, & ceteri qui simul Deo servitis, compellente mutua caritate curavi. Nuntiatum est enim mihi de vobis, fratres, ab aliquibus qui in vestra congregatione sunt, & ad nos inde venerunt, per quos & ista direximus, quòd de hac re dissensiones in vobis sint. Itaque, dilectissimi, ne vos perturbet hujus quæstionis obscuritas, moneo vos primùm, ut de iis quæ intelligitis, agatis Deo gratias: quidquid est autem quòd pervenire nondum potest vestræ mentis intentio, pacem inter vos & caritatem servantes, à Domino ut intelligatis
ora-

orate; & donec vos ipse perducatur ad ea quæ nondum intelligitis, ibi ambulate quòd pervenire potuistis. Hoc admonet Apostolus Paulus, qui cum dixisset nondum se esse perfectum, paulò post ait: *Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus; id est, ita nos esse perfectos, ut nondum ad perfectionem quæ nobis sufficit venerimus; continuoque subjunxit: Et si quid aliter sapitis, hoc quoque vobis Deus revelabit; verumtamen in quod pervenimus, in eo ambulemus.* Ambulando quippe in quod pervenimus, & quòd nondum pervenimus pervenire poterimus, Deo nobis revelante si quid aliter sapimus, si ea quæ jam revelavit non relinquamus.

2. REVELAVIT autem nobis per Scripturas suas sanctas, esse in homine liberum voluntatis arbitrium. Quomodo autem revelaverit, commemoro vos, non humano eloquio, sed divino. Primùm, quia ipsa divina præcepta homini non prodessent, nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa præmia perveniret. Ideo enim data sunt, ut homo excusationem de ignorantia non haberet: sicut Dominus dicit in Evangelio de Judæis: *Si non venissem & locutus eis fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* De quo peccato dicit, nisi de illo magno, quod præsciebat eorum futurum, quando ista dicebat, id est, quo eum fuerant occisuri? Neque enim nullum habebant peccatum, antequàm Christus venisset in carne ad eos. Item dicit Apostolus: *Revelatur ira Dei de celo in omnem impietatem & iniquitatem hominum eorum, qui veritatem in iniquitate detinent: quia quòd notum est Dei,*

Philip. 3.
15.

Ibid. & 16.

CAPUT II.
Liberum
arbitrium
esse in ho-
mine pro-
batur ex di-
vinis præ-
ceptis.

Præcepta
data, ut
non sit ex-
cusatio de
ignorantia.
Joan. 15.
22.

Rom. I. 18.
&c.

Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ejus à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus ac divinitas, ut sint inexcusabiles. Quomodo dicit inexcusabiles, nisi de illa excusatione qua solet dicere humana superbia: Si scissem, fecissem; ideo non feci, quia nescivi? Aut, si scirem facerem; ideo non facio, quia nescio? Hæc eis excusatio tollitur, quando præceptum datur, vel scientia non peccandi manifestatur.

Peccatores
se de Deo
excusare
conantes
ideo ar-
guuntur,
quia libe-
rum ha-
bent arbi-
trium.

^a
Jacob. I.
13. &c.

Prov. 19. 3.

Ecclesi. 15. II.
&c.

3. Sed sunt homines qui etiam de ipso Deo se excusare conantur, quibus dicit Apostolus Jacobus: *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentor. Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. Unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus: deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.* Item de ipso Deo se excusare volentibus, respondet liber Proverbiorum Salomonis: *Insipientia viri violat vias ejus, Deum autem causatur in corde suo.* Et liber Ecclesiasticus dicit: *Ne dixeris, quia propter Dominum recessi; quæ enim odit non facias. Ne dixeris, quia ipse me induxit: non enim opus habet viro peccatore. Omne execramentum odit Dominus, & non est amabile timentibus illum. Ipse ab initio fecit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui. Si volueris, conservabis mandata, & fidem bonam placiti. Apponit tibi ignem & aquam, ad quodcumque volueris extende manum tuam. In conspectu hominis vita*

^a Plures MSS. tentatur. Græcè est, περιζωμαι.

& mors, & quodcumque placuerit dabitur ei. Ecce apertissimè videmus expresum liberum humanæ voluntatis arbitrium.

4. Quid illud quòd tam multis locis omnia mandata sua custodiri & fieri jubet Deus? Quomodo jubet, si non est liberum arbitrium? Quid beatus ille, de quo Psalmus dicit, quòd *in lege Domini fuit voluntas ejus; nonne satis indicat voluntate sua hominem in lege Dei consistere? Deinde tam multa mandata, quæ ipsam quodam modo nominatim conveniunt voluntatem, sicut est: Noli vinci à malo: & alia similia, sicut sunt: Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; & Noli repellere consilia matris tuæ; & Noli esse sapiens apud te ipsum; & Noli deficere à disciplina Domini; & Noli negligere legem; & Noli abstinere bene facere egenti; & Noli fabricare in amicum tuum mala; & Noli intendere fallaci mulieri; & Noluit intelligere ut bene ageret; & Noluerunt accipere disciplinam; & innumerabilia talia in veteribus libris divinorum eloquiorum, quid ostendunt, nisi liberum arbitrium voluntatis humanæ? In libris etiam novis evangelicis & apostolicis quid aliud ostenditur, ubi dicitur: Nolite vobis condere thesauros in terra; & Nolite timere eos qui occidunt corpus; & Qui vult venire post me, abneget semetipsum; & Pax in terra hominibus bonæ voluntatis; & quod dicit Apostolus Paulus: Quod vult faciat, non peccat a si nubat: qui autem statuit in corde suo, non habens necessitatem, potest*

Mandata
divina quæ
præsertim
ipsam con-
veniunt vo-
luntatem;
ostendunt
liberum ar-
bitrium.
Ps. I. 2.

Rom. 12.
21.

Ps. 31. 9.

Prov. 1. 8.

Prov. 3. 7.

Ibid. 11.

Ibid. m 27.
& 29.

Prov. 5. 2.

Psal. 35. 4.

Prov. 1. 29.

Matt. 6.

19.

Matt. 10.

28.

Matt. 16.

24.

Luc. 2. 14.

I. Cor. 7.

36.

^a MSS. hic & infra constanter, non peccat, nubat: ommissa particula, si, quæ nec est in græco.

testatem autem habens suæ voluntatis, & hoc statuit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. Item dicit: Si autem volens, hoc facio, mercedem habeo. Et alio loco: Sobrii stote justè, & nolite peccare. Et iterum: Ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi. Et ad Timotheum dicit: Cum enim in deliciis egerint in Christo, nubere volunt. Et alibi: Sed & omnes qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Et ipsi Timotheo: Noli negligere gratiam quæ in te est. Et ad Philemonem: Ne bonum tuum velut ex necessitate esset, sed ex voluntate. Servos etiam ipsos monet, ut dominis suis ex animo serviant cum bona voluntate. Item Jacobus: Nolite itaque errare, fratres mei, & nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi; & Nolite detrahere de alterutro. Item Joannes in epistola sua: Nolite diligere mundum; & cetera hujusmodi. Nempe ubi dicitur, Noli hoc, & noli illud, & ubi ad aliquid faciendum vel non faciendum in divinis monitis opus voluntatis exigitur; satis liberum demonstratur arbitrium. Nemo ergo Deum causetur in corde suo, sed sibi imputet quisque, cum peccat. Neque cum aliquid secundum Deum operatur, alienet hoc à propria voluntate. Quando enim volens facit, tunc dicendum est opus bonum, tunc speranda est boni operis merces ab eo, de quo dictum est: Qui reddet unicuique secundum opera sua.

5. QUI ergo noverunt divina mandata, aufertur eis excusatio, quam solent homines habere de ignorantia. Sed nec ipsi sine poena erunt, qui legem Dei nesciunt. Qui enim si-

1. Cor. 9
17.

1. Cor. 15.
34.

2. Cor. 8.
11.

1. Tim. 5.
11.

2. Tim. 3.
12.

1. Tim. 4.
14.

Philem. 14.

Ephes. 6.
6.

Jacob. 2. 1.

Fac. 4. 11.

1. Joan. 2.
15.

Matth. 16.
27.

CAPUT III.

Quod nec ignorantia excuset, ut à poena liberet.

ne lege peccaverunt, sine lege peribunt: qui autem in lege peccaverunt, per legem judicabuntur. Quod mihi non videtur Apostolus ita dixisse, tamquam pejus aliquid significaverit esse passuros, qui legem nesciunt in peccatis suis, quàm illos qui sciunt. Pejus enim videtur esse perire, quàm judicari. Sed cum hoc de gentibus & de judæis loqueretur, quia illi sine lege sunt, isti autem legem acceperunt; quis audeat dicere judæos qui in lege peccant, non esse perituros, cum in Christum non crediderint; quandoquidem de illis dictum est: Per legem judicabuntur? Sine fide enim Christi nemo liberari potest; ac per hoc ita judicabuntur ut pereant. Nam si pejor est conditio nescientium quàm scientium legem Dei, quomodo verum erit quod Dominus in Evangelio ait: Servus qui nescit voluntatem domini sui, & facit digna plagis, vapulabit pauca; servus autem qui scit voluntatem domini sui, & facit digna plagis, vapulabit multa? Ecce ubi ostendit gravius peccare hominem scientem quàm nescientem. Nec tamen ideo confugiendum est ad ignorantiam tenebras, ut in eis quisque requirat excusationem. Aliud est enim nescisse, aliud scire noluisse. Voluntas quippe in eo arguitur, de quo dicitur: Noluit intelligere ut bene ageret. Sed & illa ignorantia quæ non est eorum qui scire nolunt, sed eorum qui tamquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno igne non ardeat, si propterea non credidit, quia non audivit omnino quid crederet; sed fortasse ut mitius ardeat. Non enim sine causa dictum est: Effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt. Et illud quod ait Apostolus: Cum ve-

Rom. 2. 12.

Lucæ 12.

48. & 47.

Scientem

quàm igno-

rantem

peccare

gravius.

Ignorantia

duplex, sci-

re nolen-

tium, &

simpliciter

nescientium

Ps. 35. 4.

Psal. 78.

6.

2. Thess. I.

8.

ne-

nerit in flamma ignis dare vindictam in eos, qui ignorant Deum. Verumtamen ut habeamus & ipsam scientiam, ne dicat unusquisque: Nescivi, non audivi, non intellexi; voluntas convenitur humana, ubi dicitur: *No- lite esse sicut equus & mulus, quibus non est intellectus*; quamvis pejor appareat, de quo dictum est: *Verbis non emendabitur servus durus; si enim & intellexerit, non obaudit*. Quando autem dicit homo: Non possum facere quod præcipitur, quoniam concupiscentia mea vincor; jam quidem de ignorantia non habet excusationem, nec Deum causatur in corde suo, sed malum suum in se cognoscit & dolet; cui tamen dicit Apostolus: *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum*. Et utique cui dicitur, *noli vinci, arbitrium voluntatis ejus sine dubio convenitur*. Velle enim & nolle propriæ voluntatis est.

CAP. IV.
Gratia Dei
defenden-
da contra
pelagianos.

Jerem. 17.
5.

6. SED metuendum est, ne ista omnia divina testimonia, & quæcumque alia sunt, quæ sine dubitatione sunt plurima, in defensione liberi arbitrii, sic intelligantur, ut ad vitam piam, & bonam conversationem, cui merces æterna debetur, adjutorio & gratiæ Dei locus non relinquatur; & audeat miser homo, quando bene vivit, & bene operatur, vel potius bene vivere, & bene operari sibi videntur, in se ipso, non in Domino gloriari, & spem rectè vivendi in se ipso ponere; ut sequatur eum maledictum Jeremiæ Prophetæ dicentis: *Maledictus homo qui spem habet in homine, & firmat carnem brachii sui, & à Domino discedit cor ejus*. Intelligite, fratres, hoc propheticum testimonium. Quia enim non dixit Propheta: Maledictus homo qui spem ha-

habet in se ipso; posset alicui videri ideo dictum esse: *Maledictus homo qui spem habet in homine*; ut nemo habeat spem in altero homine, sed in se. Ut ergo ostenderet sic se admonuisse hominem, ut nec in se ipso haberet spem, propterea cum dixisset: *Maledictus homo qui spem habet in homine*; mox addidit, & *firmat carnem brachii sui*. Brachium pro potentia posuit operandi. In nomine autem carnis intelligenda est humana fragilitas. Ac per hoc firmat carnem brachii sui, qui potentiam fragilem atque invalidam, id est, humanam, sibi sufficere ad bene operandum putat, nec adjutorium sperat à Domino. Propterea subjicit, & *à Domino discedit cor ejus*. Talis est hæresis pelagiana, non antiqua, sed ante non multum tempus exorta: contra quam hæresim cum fuisset diutius disputatum, etiam ad concilia episcopalia novissima necessitate perventum est; unde vobis non quidem omnia, sed tamen aliqua legenda direxi. Nos ergo ad bene operandum spem non habeamus in homine, firmantes carnem brachii nostri: nec à Domino discedat cor nostrum; sed ei dicat: *Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus*.

7. Proinde, carissimi, sicut superioribus testimoniis sanctarum Scripturarum probavimus, ad bene vivendum & rectè agendum esse in homine liberum voluntatis arbitrium; sic etiam de gratia Dei, sine qua nihil boni agere possumus, quæ sint divina testimonia videamus. Ac primum de ipsa vestra professione aliquid dicam. Neque enim congregaret vos ista societas, in qua a continenter vivitis, ni-

a Corbejensis codex ante nongentos vel mille annos scriptus, continentes vivitis.

Pelagiana
hæresis non
antiqua.

Psal. 26.
9.

Gratia cum
libero arbi-
trio neces-
saria ad be-
ne vivendum.

Continen-
tia ex Dei
dono & li-
be-

si voluntatem conjugalem contemneretis. Hinc autem Domino loquenti cum dixissent discipuli: *Si talis est causa hominis cum uxore, non expedit nubere*; respondit eis: *Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est*. Numquid non liberum arbitrium Timothei est exhortatus Apostolus dicens: *Continete ipsum*? Et in hac re potestatem voluntatis ostendit, ubi ait: *Non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, ut servet virginem suam*. Et tamen, non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Quibus enim non est datum, aut nolunt, aut non implent quod volunt: quibus autem datum est, sic volunt ut implent quod volunt. Itaque, ut hoc verbum, quod non ab omnibus capitur, ab aliquibus capiatur; & Dei donum est, & liberum arbitrium.

8. De ipsa quoque pudicitia conjugali nempe Apostolus ait: *Quod vult faciat, non peccat si nubat*; & tamen etiam hoc Dei donum est, dicente Scriptura: *A Domino jungitur mulier viro*. Ideo Doctor gentium & pudicitiam conjugalem per quam non fiunt adulteria, & perfectiorem continentiam per quam nullus concubitus quaeritur, sermone suo commendans, & hoc & illud donum Dei esse monstravit, scribens ad Corinthios, & admonens conjuges ne se invicem fraudulent: quos cum admonuisset, adjecit: *Vellem autem omnes homines esse sicut & me ipsum*; quia utique ipse ab omni concubitu continebat; & continuo subjunxit: *Sed unusquisque proprium donum habet à Deo, alius sic, alius autem sic*. Numquid tam multa quae praecipuntur in lege Dei, ne fornicationes & adulteria committantur, indicant aliud quam

liberum arbitrium? Neque enim praeciperentur, nisi homo haberet propriam voluntatem, qua divinis praecceptis obediret. Et tamen Dei donum est, sine quo servari castitatis praeccepta non possunt. Unde ait ille in libro Sapientiae: *Cum scirem quia nemo esse potest continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientiae, scire cujus esset, hoc donum*. Ut autem ista non serventur castitatis sancta mandata, unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Ubi si dixerit: *Volo servare, sed vincor à concupiscentia mea*: respondet Scriptura libero ejus arbitrio, quod jam superius dixi: *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum*. Quod tamen ut fiat, adjuvat gratia: quae nisi adjuverit, nihil lex erit nisi virtus peccati. Augetur enim concupiscentia, & majores vires accipit lege prohibente, nisi adjuvet spiritus gratiae. Hoc est quod dicit ille ipse Doctor gentium: *Aculeus autem mortis est peccatum, virtus vero peccati lex*. Ecce unde dicit homo: *Volo legis servare mandatum, sed virtute concupiscentiae meae vincor*. Et cum voluntas ejus convenitur, & dicitur: *Noli vinci à malo*; quid ei prodest nisi gratia succurrente fiat? Quod ipse Apostolus secutus adjunxit: nam cum dixisset, *virtus peccati lex*; continuo subjecit: *Gratias autem Deo, qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum*. Ergo & victoria qua peccatum vincitur, nihil aliud est quam donum Dei, in isto certamine adjuvantis liberum arbitrium.

9. Propter quod dicit & caelestis Magister: *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*. Ergo unusquisque contra suam concupiscentiam dimicans oret, ne intret in ten-

Sine gratia non possunt servari praeccepta. Sap. 8. 21.

Fac. 1. 14.

Rom. 12. 21.

Lex sine gratia.

1. Cor. 15. 56.

Ibid. 57.

Matt. 26. 41. Intrare in tentationem.

tationem, id est, ne sit ab illa abstractus & illectus. Non autem intrat in tentationem, si voluntate bona vincat concupiscentiam malam. Nec tamen sufficit arbitrium voluntatis humanæ, nisi à Domino victoria concedatur oranti, ne intret in tentationem. Quid verò evidentius quàm Dei ostenditur gratia, ubi quod oratur accipitur? Si enim dixisset Salvator noster: *Vigilate, ne intretis in tentationem;* admonuisse tantummodo videretur hominis voluntatem: cum verò addidit, & *orate*, ostendit Deum adjuvare, ne intret in tentationem. Dictum est libero arbitrio: *Fili, nolite deficere à disciplina Domini;* & Dominus dixit: *Ego rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua.* Homo ergo gratia juvatur, ne sine causa voluntati ejus jubeatur.

Oratio gratiæ argumentum.

Prov. 3. 11.

Luce 22. 32.

CAPUT V.

Liberum arbitrium & Dei gratia simul commemorantur.

Zach. 1. 3. Pelagianorum error, gratiam secundum merita dari.

* V. lib. de gestis Pelag. c. 14.

10. CUM dicit Deus: *Convertimini ad me, & convertar ad vos;* unum horum videtur esse nostræ voluntatis, id est, ut convertamur ad eum; alterum verò ipsius gratiæ, id est, ut etiam ipse convertatur ad nos. Ubi possunt putare pelagiani suam obtinere sententiam, qua dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari. Quod quidem in oriente, hoc est, in provincia palæstina, in qua est civitas Jerusalem, cum ipse Pelagius * ab episcopis audiretur, affirmare non ausus est. Nam inter cetera quæ illi objecta sunt, & hoc objectum est, quòd diceret, gratiam Dei secundum merita nostra dari: quod sic alienum est à catholica doctrina & inimicum gratiæ Christi, ut nisi hoc objectum sibi anathemasset, ipse inde anathematus exisset. Sed fallaciter eum anathemasse, posteriores ejus indicant libri, in quibus omninò nihil aliud defendit, quàm gratiam Dei secundum

me-

merita nostra dari. Talia ergo de Scripturis colligunt, quale est hoc unum quod paulò ante dixi: *Convertimini ad me, & convertar ad vos;* ut secundum meritum conversionis nostræ ad Deum, detur gratia ejus, in qua ad nos & ipse convertitur. Nec attendunt qui hoc sentiunt, quia nisi donum Dei esset etiam ipsa ad Deum nostra conversio, non ei diceretur: *Deus virtutum, converte nos;* & *Deus, tu convertens vivificabis nos;* & *Converte nos, Deus, sanitatum nostrarum;* & hujusmodi alia, quæ commemorare longum est. Nam & venire ad Christum, quid est aliud nisi ad eum credendo converti? Et tamen ait: *Nemo potest venire ad me; nisi datum fuerit ei à Patre meo.*

Zachariae testimonio abutuntur.

Psal. 79. 8. Psal. 84. 7. & 5.

Venire ad Christum.

Joan. 6. 66.

11. Item quod scriptum est in libro secundo Paralipomenon: *Dominus vobiscum, cum vos estis cum eo, & si quæsieritis eum, invenietis; si autem reliqueritis eum, derelinquet vos;* manifestat quidem voluntatis arbitrium. Sed illi qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari; ista testimonia sic accipiant, ut dicant meritum nostrum in eo esse, quòd sumus cum Deo; ejus autem gratiam secundum hoc meritum dari, ut sit & ipse nobiscum. Item meritum nostrum in eo esse, quòd quærimus eum; & secundum hoc meritum dari ejus gratiam, ut inveniamus eum. Et in libro primo quod dictum est: *Et tu, Salomon fili mi, cognosce Deum, & servi ei in corde perfecto, & anima volente; quia omnia corda scrutatur Dominus, & omnem cogitationem mentium novit: si quæsieris eum, invenietur tibi; & si dimiseris eum, repellat te in perpetuum;* declarat voluntatis arbitrium. Sed illi in eo ponunt meritum hominis,

Alia Scripturæ loca quibus abutuntur pelagiani.

2. Par. 15. 2.

1. Par. 28. 9.

a quod dictum est a, *si quaesieris eum*: & secundum hoc meritum dari gratiam, in eo quod dictum est, *invenietur tibi*: & omnino laborant, quantum possunt, ostendere gratiam Dei secundum merita nostra dari; hoc est, gratiam non esse gratiam. Quibus enim secundum meritum redditur, non imputatur merces secundum gratiam, sed secundum debitum, sicut apertissimè dicit Apostolus.

Rom. 4. 4. Gratiam non secundum meritum dari, probat ex Paulo. 1. Cor. 15. 9. Ibid. 10. 2. Cor. 6. 1. 1. Cor. 15. 10. Act. 9.

12. Meritum enim fuit quidem in Apostolo Paulo, sed malum, quando persequeretur Ecclesiam: unde dicit: *Non sum idoneus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei*. Cum ergo haberet hoc meritum malum, redditum est ei bonum pro malo: ideoque secutus adjunxit: *Sed gratia Dei sum id quod sum*. Atque ut ostenderet & liberum arbitrium, mox addidit, & *gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi*. Hoc enim liberum arbitrium hominis exhortatur & in aliis, quibus dicit: *Rogamus ne in vacuum gratiam Dei suspiciatis*. Ut quid enim eos rogat, si gratiam sic susceperunt, ut propriam perderent voluntatem? Tamen ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse, continuo cum dixisset: *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi*; subjunxit atque ait: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum*; id est, non solus, sed gratia Dei mecum: ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo. Ut autem de cælo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola; quia me-

a In editis exciderant illa verba: *si quaesieris eum: & secundum hoc meritum dari gratiam, in eo quod dictum est: quæ huc revocantur ex MSs.*

merita ejus erant magna, sed mala. Denique & alibi dicit ad Timotheum: *Collabora Evangelio secundum virtutem Dei salvos nos facientis, & vocantis vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu*. Item merita sua, sed mala, commemorans dicit: *Fuimus enim stulti & nos aliquando, & increduli, errantes, servientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, abominabiles, invicem odio habentes*. Quid istis tam malis meritis nisi poena utique debebatur? Sed Deo reddente bona pro malis, per gratiam quæ non secundum merita nostra datur, factum est quod deinde subjungit & dicit: *Cum autem benignitas & humanitas illuxit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti, quem ditissimè effudit super nos, per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati ipsius gratia, hæredes efficiamur secundum spem vitæ æternæ*.

13. HIS & talibus testimoniis divinis probatur, gratiam Dei non secundum merita nostra dari: quandoquidem non solum nullis bonis, verum etiam multis meritis malis præcedentibus videmus datam, & quotidie dari videmus. Sed planè cum data fuerit, incipiunt esse etiam merita nostra bona, per illam tamen: nam si se illa subtraxerit, cadit homo, non erectus, sed præcipitatus libero arbitrio. Quapropter nec quando cœperit homo habere merita bona, debet sibi tribuere illa, sed Deo, cui dicitur in Psalmo: *Adjutor meus*

Psal. 26.9. esto, ne derelinquas me. Dicendo, ne derelinquas me, ostendit quia si derelictus fuerit, nihil boni valet ipse per se: unde & ille ait:

Psal. 29.7. Ego dixi in abundantia mea, non movebor in aeternum. Putaverat enim suum fuisse bonum, quod ei sic abundabat, ut non moveretur: sed ut ostenderetur illi, cuius esset illud, de quo tamquam suo coeperat gloriari, paululum gratiâ deserente admonitus dicit:

Ibid. 8. Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem, avertisti autem faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Ideo necessarium est homini, ut gratia Dei non solum justificetur impius, id est, ex impio fiat justus, cum redduntur ei bona pro malis; sed etiam cum fuerit jam justificatus ex fide, ambulet cum illo gratia, & incumbat super ipsam ne cadat. Propter hoc scriptum est in

Cant. 8.5. Cantico canticorum de ipsa Ecclesia: Quae est ista quae ascendit dealbata, incumbens super fratrualem suam? Dealbata est enim quae per se ipsam alba esse non posset. Et à quo dealbata est, nisi ab illo, qui per Prophetam dicit:

Isaia 1.18. Si fuerint peccata vestra ut phaenicium, sicut nivem dealbabo? Quando ergo dealbata est, nihil boni merebatur: jam verò alba facta, bene ambulat; sed si super eum à quo dealbata est, perseveranter incumbat. Propter quod & ipse Jesus, super quem incumbit dealbata, dixit discipulis suis: *Joan. 15.5.* Sine me nihil potestis facere.

14. Ergo redeamus ad Apostolum Paulum, quem certè invenimus sine ullis meritis bonis, imò cum multis meritis malis, Dei gratiam consecutum reddentis bona pro malis: videamus quid dicat sua jam propinquantem passione, scribens ad Timotheum: *Ego enim jam im-*

2.Tim.4.6.

immolor, inquit, & tempus resolutionis meae instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. Ista utique jam merita sua bona commemorat; ut post bona merita consequatur coronam, qui post merita mala consecutus est gratiam. Denique attendite quid sequatur: Superest, inquit, mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex. Cui redderet coronam justus iudex, si non donasset gratiam misericors pater? Et quomodo esset ista corona justitiæ, nisi præcessisset gratia quæ justificat impium? Quomodo ista debita redderetur, nisi prius illa gratuita donaretur?

15. Sed cum dicunt pelagiani hanc esse solam non secundum merita nostra gratiam, qua homini peccata dimittuntur; illam verò quæ datur in fine, id est, æternam vitam, meritis nostris præcedentibus reddi; respondendum est eis. Si enim merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset ^a reprobanda ista sententia: quoniam verò merita humana sic prædicant, ut ea ex semetipso habere hominem dicant, prorsus rectissime respondet Apostolus: *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem & accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Prorsus talia cogitanti verissime dicitur: Dona sua coronat Deus, non merita tua, si tibi à te ipso, non ab illo sunt merita tua. Hæc enim si talia sunt, mala sunt, quæ ^b non coronat Deus: si autem bona sunt, Dei dona sunt; quia sicut dicit Apostolus Jacobus: *Omne datum optimum & om-*

Ibid. 8.

Solam gratiam remissionis peccatorum non eundem merita dari, volunt pelagiani.

a

1.Cor.4.7

Coronat in nobis Deus dona sua, non merita nostra.

b

Fac. 1.17.

Q 4 ne

^a MSS. Vaticani, Gallici, & Belgici, reprobata.
^b Editio Am. quæ sunt. Er. & Lov. quæ mala sunt. In MSS. nec sunt additur, nec mala.

ne donum perfectum de sursum est, descendens à Patre luminum. Unde dicit & Joannes præcursor Domini: *Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de caelo*; utique de caelo, unde etiam venit Spiritus sanctus, quando Jesus ascendit in altum, captivavit captivitatem, dedit dona hominibus. Si ergo Dei dona sunt bona merita tua, non Deus coronat merita tua tamquam merita tua, sed tamquam dona sua.

CAPUT VII.

16. PROINDE consideremus ipsa merita Apostoli Pauli, quibus dixit coronam justitiæ redditurum judicem justum, & videamus utrum merita ipsius tamquam ipsius, id est, ex ipso illi comparata, an dona sint Dei. *Bonum, inquit, certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi.* Primò ista bona opera, si non ea præcessissent cogitationes bonæ, nulla essent. Adtendite itaque quid de ipsis cogitationibus dicat: ait enim scribens ad Corinthios: *Non quia idonei sumus cogitare aliquid à nobis, tamquam ex nobismetipsis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Deinde singula inspiciamus: *Bonum, inquit, certamen certavi.* Quæro qua virtute certaverit, utrum quæ illi ex semetipso fuerit, an quæ desuper data sit? Sed absit ut tantus doctor ignoraverit legem Dei, cujus vox est in Deuteronomio: *Ne dicas in corde tuo: Fortitudo mea & potentia manus meæ fecit mihi virtutem magnam hanc; sed memoraberis Domini Dei tui, quia ipse tibi dat fortitudinem facere virtutem.* Quid autem prodest bonum certamen, nisi sequatur victoria? Et quis dat victoriam, nisi ille de quo dicit ipse: *Gratias Deo qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum?* Et alio lo-

loco cum commemorasset testimonium de Psalmo: *Quoniam propter te mortificamur tota die, deputati sumus velut oves occisionis*; subjecit atque ait: *Sed in his omnibus supervincimus per eum qui dilexit nos: non ergo per nos, sed per eum qui dilexit nos.* Deinde dixit: *Cursum consummavi*; sed ille hoc dixit, qui alio loco dicit: *Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.* Quæ sententia nullo modo potest etiam sic converti ut dicatur: *Non miserentis Dei, sed volentis & currentis est hominis: quisquis enim hoc ausus fuerit dicere, apertè se ostendit Apostolo contradicere.*

17. Postremò dixit: *Fidem servavi*; sed ille hoc dixit, qui alibi ait: *Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem.* Non enim dixit: *Misericordiam consecutus sum, quia fidelis eram*; sed, *ut fidelis essem*: hinc ostendens etiam ipsam fidem haberi nisi Deo miserante non posse, & esse donum Dei. Quod apertissimè docet, dicens: *Gratia salvificati estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est.* Possent enim dicere: *Ideo accepimus gratiam, quia credidimus, tamquam sibi fidem tribuentes, gratiam Deo: propter hoc Apostolus cum dixisset, per fidem; & hoc, inquit, non ex vobis, sed Dei donum est.* Rursus ne dicerent suis operibus se donum tale meruisse, continuò subjecit: *Non ex operibus, ne fortè quis extollatur.* Non quia negavit aut evacuavit opera bona, cum dicat Deum unicuique reddere secundum opera ejus: sed quia opera sunt ex fide, non ex operibus fides; ac per hoc ab illo sunt nobis opera justitiæ, à quo est ipsa fides, de qua dictum est: *Justus ex fide vivit.*

Ps. 43. 22.

Rom. 8. 37.

Rom. 9. 16.

Apostoli

sententiam:

Non volentis

neque currentis,

sed miserentis est

Dei, non posse converti.

2. Tim. 4. 7.

1. Cor. 7.

25.

Fides donum Dei

gratuitum.

Eph. 2. 8.

Ibid. 9.

Rom. 2. 6.

Habac. 2. 4.

Ho-